

# ‘Op goei gevuul’

## Het vórmén van Meierijse woorden

Jan van Berkom

*Nelleke de Laat heeft het boek een fleurige omslag gegeven. De tekst heeft ze met aardige tekeningen onderschreven. Daar zullen echtgenoot Cor en zoon Jos Swanenberg best trots op zijn. Zij hebben voor de inhoud gezorgd. De eerste als ervaringsdeskundige, de tweede als wetenschapper. Vertrouwd met de Brabantse dialecten als geen ander. Hun nieuwe boek ‘Op goei gevuul’ heeft als ondertitel: ‘Vormleer van de Meierijse dialecten’.*

Dat wist ik niet toen ik ja zei het boek te bespreken. Cor Swanenberg zou zeggen: ‘Daor zedde meeÿ gepreze’. Op z’n Bosch zouden we zeggen: ‘Daor bende klaor meeÿ’. Met genoeg en soms met hoofdbreken heb ik het boek als liefhebber – niet meer, maar ook niet minder – van dialecten gelezen. Al eerder publiceerden Swanenberg senior en junior over taal. Toch is dit boek iets bijzonders. Het sluit aan op hun *Èige grèÿ, ’n Meerijs woordenboek* (1996). Zoals op de allerlaatste bladzijde staat is het wonderlijk dat dialectsprekers een heel systeem met tal van regels en onregelmatigheden hanteren. Niemand heeft het ‘aangeleerd’ en toch wordt het feilloos toegepast.

Cor en Jos Swanenberg hebben in dit nieuwe boek de belangrijkste regels van die vormleer opgeschreven. Een zorgvuldig, systematisch karwei, vooral gericht op de woordvorming. Taalkundig onderbouwd en tegelijkertijd gelardeerd met allersmakelijkste voorbeelden. Je ziet ze bijna samen aan tafel



Fans FC Den Bosch in stadion De Vliert, 1966. (Foto: Stadsarchief)

zitten: ‘wat voor een voorbeeld past hierbij’. Over de klanken van de Brabantse dialecten gaat dit boek niet. Over de klankleer zijn – soms omstrede – immers duidelijke afspraken gemaakt. Wel worden in het nieuwe boek voortdurend uitstapjes

gemaakt buiten het Meierijs dialect. Zo wordt de taalgrens tussen Oost- en West-Brabant bepaald door de rivier De Donge. Je realiseert je weer dat dialecten veel ouder zijn dan ons afgesproken ABN. De Swanenbergs pleiten duidelijk voor een Algemeen Beschaafd Meierijs, het ABM.

Even verdwalen we als op pagina 71 de term 'velariserings' opduikt. Een beetje googlen en het Meertensinstituut leren ons dat dit echt voor de liefhebbers is die hebben doorgeleerd.

Door het boek heen wandelen is genieten. Al heten de hoofdstukken: Zelfstandige naamwoorden, Lidwoorden, Bijvoeglijke naamwoorden, en noem maar op van werkwoorden tot voorzetsels en zijn de uitzettingen helder, het onderwerp blijft het gesproken dialect.

Natuurlijk probeer je dan zelf het geslacht van een

woord te bepalen door er *unne* of *'n* voor te zetten. In het eerste geval mannelijk en *'n* voor het vrouwelijke woord. En zeker laten we in het meervoud de laatste *-n* weg. We eten toch 'bòtramme'. De auteurs zijn ook druk bezig geweest met de persoonlijke voornaamwoorden. *Hullie* en *gullie* en zo. En dat alleen in het Bosch 'uwes' voorkomt.

Al lezende ervaar je dat dialect meer beeldend, meer persoonlijk en soms krachtiger is. Wordt het daardoor warmer als je Brabant binnenkomt? Ach met prinses Máxima zeg ik *dè* Nederlander bestaat niet, evenmin als *d'n* Brabander. Maar Cor en Jos Swanenberg laten wel weer zien waar we trots op mogen zijn: onze moedertaal.

Jos en Cor Swanenberg, *Op goei gevuul. Vormleer van de Meierijs dialecten* (Enschede 2007)

## Berichten

### Nieuws van het Noordbrabants Museum

#### Aanwinst schilderij Bogaerts

Jan Bogaerts was een Bossche schilder die, hoewel hij veertig jaar van zijn leven in Wassenaar heeft doorgebracht, nauw met zijn geboortestad verbonden bleef. Hij is vooral bekend geworden door zijn verfijnde stillevens met alledaagse of exotische voorwerpen. Ook maakte hij deftige portretten van de gezeten Bossche burgerij. In zijn afkeer van de moderne kunststromingen en zijn keuze voor een fijnzinnig realisme ademt zijn werk een intieme, nostalgische sfeer. Voor dit schilderij liet Bogaerts zich inspireren door het Oranjebolwerk aan de Zuidwal van 's-Hertogenbosch. De rest van het landschap met kasteel is gefingeerd. Het schilderij doet met zijn serene en weemoedige sfeer denken aan Bogaerts' droomlandschappen uit zijn vroege periode. Toen werd hij beïnvloed door het symbolistische werk van zijn leermeester Antoon van Welie, die omstreeks 1900 in Vught en



's-Hertogenbosch werkte. Een tweede belangrijke invloed op zijn werk was de geestelijke verwantschap die Bogaerts voelde met zijn nicht, de schrijfster Marie Koenen en haar liefde voor de Limburgse kastelen.■

Jan Bogaerts ('s-Hertogenbosch 1878-1962 Wassenaar)  
De stadswal van 's-Hertogenbosch, 1925  
Olieverf op doek, 50,2 x 70,3 cm